

KULTUR PIXI

Information om kulturplanlægning i praksis

NR 1

April 2006

Få øje på de kreative kræfter

Introduktion til kulturplanlægning

Horisont Amba i samarbejde med
Interreg IIIA projektet: Kulturel Identitet,
Kulturkortlægning og Planlægning i
Øresundsregionen

www.kulturplan-oresund.dk

I dette nummer:

- **Behov for nye planlægningsmetoder**
- **Kulturbåren fornyelse**
- **Kulturplanlægning**
- **Kulturkortlægning**
- **Kulturstrategier**

ISSN 1901-581X

Behov for nye planlægningsmetoder

Lia Ghilardi har skrevet teksten til denne guide til kulturplanlægning.

Lia Ghilardi er konsulent for Interreg IIIA projektet: *Kulturel Identitet. Kulturkortlægning. Kulturplanlægning i Øresundsregionen, 2005-08*. Lia Ghilardi er international konsulent for kulturprojekter med udgangspunkt i London, England.

Behovet for udvikling af nye kompetencer inden for kulturkortlægning og kulturplanlægning for administrative medarbejdere og planlæggere i kommuner og regioner på begge sider af Øresund er identificeret som en nøgle-prioritet af Interreg IIIA-projektet *Kulturel Identitet. Kulturkortlægning. Kulturplanlægning i Øresundsregionen* (Kulturplan-oresund.dk)

Både i Danmark og Sverige er den offentlige sektors rolle i byplanlægning og kulturpolitik under gennemsyn, særligt hvad angår temaer som regional identitet og grænseoverskridende samarbejde. Gamle måder at tænke kultur og politik på fungerer mindre godt i et stærkt fragmenteret og sammensat samfund, som det vi i dag lever i. Disse nye prioriteter i politik fordrer en nyvurdering af effektiviteten i de eksisterende ser-

vice mekanismer – og åbner op for krav om nye ledelseskompetencer.

Denne guide er den første i en serie af "lære-værktøjer", der er designet for at møde behovet hos projektets partnere og andre, der ønsker at gøre sig bekendt med nye typer af kultur- og byplanlægningsværktøjer.

Der er tale om en komprimeret præsentation af metodikken i kulturplanlægning og dens mulige anvendelse på forskellige niveauer i udviklingen af byer og steder. Guiden behandler også de økonomisk, sociale og symbolske betydninger af kultur i gendannelse og lokalsamfundsudvikling gennem præsentation af en række eksempler på "best practice" fra Storbritannien og andre steder.

Lia Ghilardi

Hvorfor kultur? Begreber og definitioner

Kultur er en hovedkraft til intellektuel fornyelse og menneskelig vækst og kan ses som omfattende al kreativ aktivitet, ikke kun traditionel eller "fin" kultur, men også populær massekultur. (*World Conference on Cultural Policies, Mexico City, 1982*).

Antropologen Ulf Hannerz definerer kultur som "de betydninger, som mennesker skaber, og som skaber mennesker som medlemmer af samfundet".

I *The Long Revolution*, skriver den britiske kulturkritiker Raymond Williams, at kultur kan forstås som "en særlig livsform, som udtrykker bestemte betydninger og værdier – ikke kun i kunst og læring – men også i institutioner og almindelig adfærd".

Alle disse definitioner viser, at der er mere i kultur end blot en æstetisk komponent. I denne guide vil der blive anvendt en pragmatisk definition af kultur, som omfatter mere end den præindustrielle opfattelse af,

at "kunst er lig kultur", ligesom der ses nærmere på, hvor kultur skabes og defineres. Så når vi taler om kulturplanlægning, tager vi udgangspunkt i en meget bred antropologisk definition af "kultur" som livsform (*way of life*). I denne definition har "kultur" en materiel og en symbolsk værdi. Den omfatter kunst, men også *urban design*, stedets fritids- og underholdningsinfrastruktur, dets historie og kulturarv, og hele den kreative aktivitet, der føder den aktuelle kulturindustri.

Hvorfor en bred kulturkontekst?

Kultur er forbundet til samfundet, og det er i den bymæssige kontekst, at de to fænomener er blevet stadigt tættere knyttet sammen de sidste par årtier.

De næste sektioner i denne guide illustrerer de forandringer, der aktuelt påvirker kulturpolitik i den vestlige verden, og de forbindelser der skabes mellem kultur, livskvalitet og byudvikling.

The Lowry Centre, Salford Quary, Greater Manchester

Kulturkortlægning

- ◆ Identificerer, scanner og optæller ressourcer
- ◆ Inddrager praktikker, værdier, betydninger og opgørelser
- ◆ Er grundlag for planlægning og udvikling af:
  - ◇ Kulturarv strategier
  - ◇ Kultur og kulturarv-turisme initiativer
  - ◇ Kultur og kreative virksomheder
- ◆ Identificerer styrker, svagheder, muligheder, trusler

Værdien af kultur

I de seneste år har der været en stigende erkendelse af kultursektorens betydning for byers økonomi og af de mange direkte og indirekte måder, hvor tilstedeværelsen af kulturinstitutioner og -aktiviteter giver mangfoldige fordele, især i forhold til fremme af byernes image.

Kulturaktiviteter, både traditionelle og nye, skaber **mening** eftersom de handler om at udtrykke, fejre og at opnå noget. De giver krop til identiteten og værdierne af et sted. De udtrykker lokale særkender og kan forme social sammenhængskraft.

Kultur er forbundet med en høj **livskvalitet**. Derfor er der en tendens til, at markedsføring af en lokalitet fokuserer på kulturelle tilbud, på tilstedeværelsen af kunstnere og kreative mennesker og kulturvirksomheder i almindelighed. På denne måde – ved at hjælpe med at skabe positive billeder – har kultursektoren en direkte positiv virkning på investeringer udefra.

Kulturens rolle i turismen er central – kultur- og naturoplevelser er den primære årsag til at en

besøgende kommer til et område. Turismetilbud er nu i stigende grad fokuseret på, hvad der er unikt på et sted.

Turisme er en af hovedkilderne til økonomisk vækst for nogle lande, regioner eller byer. Internationale indikatorer peger på, at turister i mindre og mindre grad er interesserede i "turistede" ferieområder og destinationer, men mere interesserer sig for steders unikke miljø og kulturarv samt kulturelle, etniske og historiske aspekter.

Kulturturisme udgør i gennemsnit 6-8 % af BNP i Europa; så en god strategi for kulturturisme kan i høj grad medvirke til økonomisk vækst. Dette har samtidig afledte virkninger ved at forbedre kvaliteten i byernes kulturressourcer som helhed.

Der findes meget litteratur (udviklet over de sidste tyve år), som viser, at forbrug på kulturaktiviteter har en multiplikationseffekt med en faktor på gennemsnitligt 1,5 for

indkomst og beskæftigelse med hensyn til lokale økonomier. Folk, som besøger velkendte kulturtilbud som teater, gallerier, museer, biografier og festivaler, bruger penge på offentlige transportmidler eller taxa, på måltider, på relaterede publikationer osv. Dette giver betydelige mellem- til langtids-effekter på den lokale økonomi mht. beskæftigelse, indtægt og nationalprodukt.

Udvikling af kulturindustri

Et bredere og mere strategisk tema end blot det traditionelle fokus på "kunstens økonomiske afkast", er anerkendelsen af den nøglerolle, som den aktuelle kulturindustri spiller, fra publikationer til TV, video produktion og design.

Kulturindustrien siges at være den fjerde eller femte hurtigst voksende sektor i verdens udviklede økonomier – efter finansielle serviceydelser, informationsteknologi, farmaceutisk produktion, biotek og turisme.

Kulturbåren fornyelse

Den stigende interesse for kultur, forbrug og image i byudviklingsstrategier er veldokumenteret. Siden sidst i 1980'erne har byer med forskellige økonomiske funktioner i det europæiske hierarki brugt kulturpolitik til at forbedre og udvikle deres interne og eksterne images. I nogle tilfælde er kulturpolitik blevet en slags markedsføring af stedet, hvor byer i konkurrence med hinanden markedsfører sig ved at påkalde sig deres ejerskab til gamle mestre, fin arkitektur, rockbegivenheder, fodboldhold og symfoniorkestre.

Dette sker, fordi byer under indtryk af den øgede globaliserede konkurrence og liberalisering af markedet for investeringer og kapitalbevægelser er blevet mere innovative og bevidste om at skabe et positivt image udadtil, som kan omsættes til flere jobs for den lokale økonomi. Som *David Harvey* siger det: byer har brug for kultur for "at lokke kapital til", og "kulturfønmel-

sen" af en by må siges i stigende grad at være en afgørende tiltrækningskraft for nye vidensintensive virksomheder.

I denne model, ses kulturaktivitet som katalysatoren og motoren for fornyelse. Kulturaktiviteten har ofte en høj offentlig profil og citeres gerne som tegnet på fornyelse. Kulturaktiviteten er ofte design, konstruktion eller genbrug af en bygning eller bygninger for offentligt brug (i England f.eks. Tate Modern i London eller Lace Market i Nottingham), eller steder for kreative virksomheder og genskabning af åbne rum (f.eks. festivaler, parader og store events), eller skabelse af kulturområder eller – kvarterer. Selvom denne kulturstyrede form for fornyelse indtil nu har været den foretrukne model for repositionering af metropoler og store byer i global skala, er der stillet spørgsmålstegn ved, hvor bæredygtig en sådan udvikling er over tid.

Kulturkortlægning

- ◆ Skaber basis for
  - ◇ Bevarelse af identiteter
  - ◇ Symbolsk markering af steder
  - ◇ Udtryk for kollektiv hukommelse
  - ◇ Konsoliderer steder (lokale) i rummet af bevægelser (globalt)

Manuel Castells, The Informational City

Særligt er der rejst tvivl om, hvorvidt omfattende udviklingsprojekter evner at reflektere det specielle i det lokale og for alvor sætte skub i et virtuøst kredsløb, hvor økonomisk, social og kreativ udvikling går hånd i hånd.

Kulturbåren fornyelse: Temaerne

Hovedproblemet omkring store kulturprojekter, (f.eks. Kvarterfornyelser) er det faktum, at lokale kulturer "pakkes" for at appellere til potentielle investorer udefra. Ved at gøre dette bliver særlige lokale bylivsstile absorberet i den progressive renovering af bycentre. I andre tilfælde er bycentret blevet udviklet som steder for turisme og kulturforbrug, mens omegnsområder er efterladt med deres gamle funktioner som sovebyer med nogle få nedslidte fritids- og kulturkvaliteter.

Denne postmodernisering af byrummet har resulteret i en byfornyelse styret af korttids- og ejendomsinteresser; med et byscenarium karakteriseret af David Harvey som "voodoo byer", hvor bycentrenes genopbygning bruges til at dække over den langsomme nedbrydning af alting omkring centrum.

En yderligere fare er banaliseringen af både kulturproduktion og -rum. I dette scenarium, forbruger man i "ens" byer endeløst det samme standardiserede produkt (den samme udstilling, den samme kulturrenter fra by til by og man drikker kaffe fra de samme cappuccinobarer).

Denne tendens til at bruge kultur til fornyelse løber parallelt med en generel bekymring i de vestlige samfund om, at globaliseringsprocesser kan bringe kulturpolitikker som en del af nationale projekter i fare. Det argument, der føres frem i denne debat, drejer sig mest om det forhold, at økonomisk og politisk magt mere og mere overføres til

LÆS MERE OM INTERREG IIIA PROJEKTET PÅ
www.kulturplan-oresund.dk

internationale, kommercielle netværk i et globalt "space of flow" (Castells, 1989) og dermed skaber et legitimitetsproblem.

Hvor kulturpolitikker i Europa i sidste del af 1900-tallet blev til i nationalstater legitimeret af den begyndende udvikling af demokratiske politikker, fremstår nationalstaten i dag som "et forestillet samfund", der legitimeres med henvisning til en kollektiv identitet, mening og formål (Anderson, 1991) - og som konstant udfordres af en række *andre* "forestillede samfund"s identitet, mening og formål.

Disse "sammenhængskraft-baserede sociale grupper" (som den franske sociolog Michel Maffesoli kalder dem) erstatter vertikale og hierarkiske politiske modeller med et fragmentarisk kludetæppe af forskellige etniske, sociale, orienteringer og livsstile. Problemet er - uagtet denne myriade af aspirationer og praktikker - at nationale og overnationale institutioner fortsætter med at operere gennem hierarkiske departementer, der ofte er fjernt fra lokalområdets dynamikker og demokratiske praksis'er. Dette er årsagen til, at der er behov for inkluderende, transparente og

ansvarlige former for udførelsesmekanismer i styring af byer. Politikerne vender sig især i retning af integrerede tiltag omkring kultur og indretning af lokalområder. Deres argument er, at for at være effektive må lokale kulturplaner være bakket op af alle de forskellige dele af den lokale livskvalitetsdagsorden. Strategier er i stigende grad også optaget af spørgsmål som: hvem henvender denne offentlige kultur sig til? Hvis værdier repræsenterer den i en verden af mobilitet og konstant skiftende sociale og kulturelle bånd?

Antagelsen er, at kunst og kultur ikke kun skal ses som produkter, der skal forbruges, men også som processer og systemer, der er en del af lokalsamfundet. Med andre ord: på det tidspunkt, hvor kultur bliver strategisk i sine forbindelser med erhvervslivet, kommunikation, identitet og civilsamfundet, bør kulturplanlægning handle om *borgerskab*. Denne guide lægger op til, at kulturplanlægning skal ses som et muligt alternativ til både kulturpolitisk styrede byfornyelsesstrategier og traditionelle kulturpolitikker (se McNulty, 1991; Mercer, 1991, 1996 og 2002; Bianchini, 1990 og 1997; Ghilardi, 1997 og 2001).

Kulturkortlægning

◆ Opmuntrer og fordrer

- ◇ Borgerbaseret medvirken og kraft
- ◇ Værktøjer der styres og raffineres af lokalsamfundene
- ◇ Strategiske partnerskaber for kulturudvikling lokalt

Colin Mercer, 2005

Kulturplanlægning. En definition

Kulturplanlægning som metodetilgang er fremkommet over de sidste femten år som en måde at sætte politikerne i stand til at tænke strategisk omkring brugen af lokalområdets kulturressourcer i forhold til en bred vifte af offentlige myndigheders ansvarsområder. Ved at forbinde kultur og andre aspekter af det økonomiske og sociale liv, kan kulturplanlægning blive anvendelig til at skabe udviklingsmuligheder for hele lokalsamfundet.

Når man skal nærme sig en definition, er det vigtigt at understrege, at kulturplanlægning ikke er "planlægning af kultur", men en kulturfølsom, antropologisk forståelse af byplanlægning og -politik (Bianchini og Ghilardi, 1997). Mens kulturpolitikker har et sektorfokus, retter kulturplanlægning sig mod mulighederne i lokalsamfundet som helhed.

Modsat traditionel kulturpolitik, der stadig baseres hovedsageligt på æstetiske definitioner af 'kultur' som 'kunst', bygger kulturplanlægning på en bred definition af kulturressourcer, som består af følgende elementer:

- ◆ Kunst, medieaktiviteter og institutioner
- ◆ Ungdomskulturer, etniske minoriteter og andre 'interessante grupperinger'
- ◆ Kulturarven, inklusiv arkæologi, gastronomi, lokale dialekter og sædvaner
- ◆ Lokale og eksterne forestillinger og opfattelser af en by, inklusiv de måder, de skifter gennem historien, og hvordan de opfattes hos forskellige befolkningsgrupper; f.eks. børn, bestemte etniske grupper eller ældre.
- ◆ Naturen og de menneskeskabte miljøer, inklusive offentlige og åbne landskaber
- ◆ Mangfoldigheden og kvaliteten af fritids-, kultur-, spisesteds- og underholdningsfaciliteter og aktiviteter
- ◆ Lokalmiljø og institutioner for intellektuel og videnskabelig innovation, inklusive universiteter og private forskningscentre

- ◆ Udbuddet af lokale produkter og kompetencer inden for håndværk, produktion og service, inklusive lokale madprodukter, gastronomi og designtraditioner.

Hovedformålet med at anlægge denne nye tænkemåde er at se, hvordan disse samlede kulturressourcer kan bidrage til et områdes integrerede udvikling, hvad enten det er et lokalområde, en by eller en region. Ved at sætte kulturressourcerne i centrum af strategisk udviklingen, kan der skabes tovejsrelationer mellem disse ressourcer og enhver offentlig politik - på områder som økonomisk udvikling, boliger, sundhed, uddannelse, social service, turisme, byplanlægning, arkitektur, bylandskabsdesign og kulturpolitik.

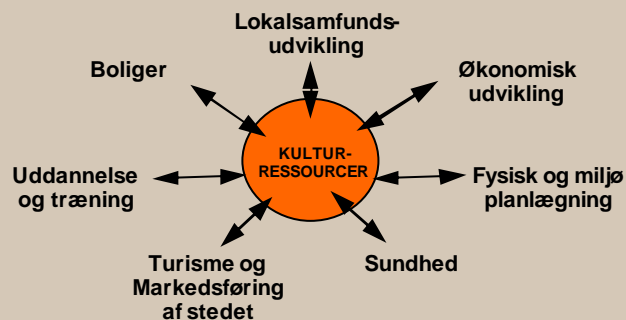
Derfor overskrider kulturplanlægning også adskillelsen mellem den offentlige og private sektor, mellem forskellige institutionelle opfattelser, og forskellige typer af viden og professionelle fag. Som følge heraf kan kulturplanlægning opmuntre til kreativitet og innovation i kulturproduktionen i form af f.eks. interkulturelt samarbejde mellem kunstnere og forskere, og grænseoverskridende samarbejder mellem forskellige kulturformer.

Den *kulturfølsomme* måde at tænke på stammer fra en tradition af radikal planlægning og humanis-

tisk management af byer, der vandt frem i 1960'erne med Jane Jacobs i spidsen. Jane Jacobs argumenterede for, at byer er produkter af vore egne aktiviteter og handlinger ("artefacts"), og at problemer med at håndtere dem skyldes, at planlæggerne kun kan rumme en bys forskellige praksisser een ad gangen, i kategorier.

Jacobs så byen som et økosystem bestående af fysisk-økonomisk-etiske processer, der interagerede med hinanden i et naturligt forløb (flow"). I udviklingen af sin idé om byen som et levende system, anerkendte Jacobs indirekte sin gæld til den skotske biolog og filosof Patrick Geddes, der i begyndelsen af det 20. århundrede importerede idéen om den "naturlige region" fra fransk geografi. Geddes mente, at planlægning måtte begynde med en undersøgelse af ressourcerne i en sådan naturlig region, hvis ingredienser var *arbejde-menneskersted*, samt en undersøgelse af de menneskelige påvirkninger heraf, og de deraf følgende kompleksiteter i kulturlandskabet. Idéen med et område som et levende økosystem bestående af mangfoldige ressourcer, der skal undersøges og anerkendes af det lokale samfund, før strategier kan virke, er i meget god overensstemmelse med idéen om implementering af kulturplanlægningsstrategier.

Kulturplanlægning har som sin kerne et geografisk områdes kulturressourcer, der indgår i alle aspekter af lokal udvikling:

Diagrammet viser hvordan sammenhænge kan visualiseres

Kulturplanlægning. Ingredienserne

I mange europæiske byer er der i dag en stigende anerkendelse af lokale kulturressourcers vigtighed. I 2002 opmuntrede den engelske regering f.eks. alle lokale myndigheder til at udforme en Lokal KulturStrategi (LCS), beregnet på at medtænke kulturressourcer i lokal økonomi, uddannelse, miljø, turisme, social og sundhedsjpolitikker. LCS var ikke obligatorisk for lokalmyndighederne, men indgik som en del af *Best Value* opgørelser.

Såvel som at være iboende "anti-demokratisk" modvirker denne tendens til at fokusere på fortiden og præsentere steder som kulturmæssigt ens - byers behov for at generere innovative løsninger og økonomiske muligheder for sine indbyggere.

Kulturplanlægningstiltaget er udviklet for at tackle sådanne problemstillinger. Kulturplanlægningsstrategier fordrer, i særdeleshed som handleforudsætning, en forståelse af både et steds dynamikker og hvordan mennesker opfatter deres omgivelser.

Undersøgelser af, hvad disse lokale kulturstrategier baserede sig på, viser at der er en overvældende vægt på at møde givne mål, og slet ikke nok vægt på at udforske den uformelle aktivitet og behovene og ønskerne hos både individer og grupper i civil samfundet (en mere detaljeret diskussion af de britiske kulturstrategier indgår i den senere gennemgang af aktuelle praktikker i kulturplanlægning i dette blad). Som en konsekvens heraf er de fleste af disse strategier ikke blevet til mere end tomme stiløvelser.

Yderligere er det meget få byer, der har en præcis forståelse af deres image, ikke kun nu, men også historisk. Dette er vigtigt, fordi tre-fire hundrede år gamle opfattelser stadig kan have en resonans og bruges til at udvikle præcise kulturinitiativer og promoveringsstrategier for en by. At forske i lokale images betyder at studere deres mangefacetterede komponenter, fra vittigheder og "almindelig visdom" til sange, film, litterære præsentationer, mytologi og mediedækning.

Dette indebærer, at man skal rette større opmærksomhed mod menneskers livserfaringer, følelser og velbefindende end på infrastruktur og bygninger. Denne tilgang til kulturplanlægning har to karakteristika:

Kulturkortlægning Kulturstrategi opbygning

Kulturkortlægning. Kulturstrategi

Kulturkortlægning er en forudsætning for at identificere, kanalisere og derefter udnytte potentialer. Det går ud på at gennemføre en vidtgående kortlægning af muligheder baseret på at udforske de særlige kulturfordele på et givet sted: f. eks. hvordan et sted er udformet, hvordan stedet føles, hvordan det opfatter sig selv baseret på dets lokale kultur. Sådanne bredspektrede kortlægninger af den

lokale kultur kan give vital information til politikere og planlæggere om den bedste måde at imødekomme lokale behov mere effektivt og maksimere mulighederne.

At bakke op om og forbinde disse ressourcer i et tværforvaltnings- og tværsektor samarbejde, er også en vigtig del af enhver kulturplan. Dette fører videre til den anden bestanddel af kulturplanlægning:

Kulturstrategi opbygning

Potentielle ressourcer skal placeres i en tidsramme, hvor handlinger, der kan virke som effektfulde katalysatorer, bliver identificeret. Steder, der succesfuldt bruger kulturplaner tager kontrollerede risici. De har et stærkt, men udviklet lederskab og har en klar idé om, hvor de skal hen.

**Der skal tillægges
meget mere opmærksomhed på
menneskers livserfaringer, følelser og
velbefindende end på infrastruktur og
bygninger.**

Kortlægning af de lokale kulturressourcer

Kulturkortlægning er en oversigt over et steds ressourcer. Den skal gennemføres, før der kan fastlægges en kulturstrategi. Kortlægningen kan bedst gøres ved at bruge kvantitative og kvalitative metoder. Tabellerne nedenfor opsummerer den foreslåede

kortlægningsmetodik. Som tabellerne viser, skal kortlægningen rumme den symbolske, den miljømæssige, den sociale, den uddannelsesmæssige, den kulturelle og den politiske sfære. På denne måde kan kortlægning være en mulighed for

lokalsamfundet til at deltage i skabelsen af strategier ved frit at udtrykke behov og forventninger. Det er derfor kortlægnings-teknikken i sidste ende også kan bidrage til at håndtere kulturel diskrimination og udstødelse.

Kvantitative data	Befolkningsprofil	Etniske grupper og indvandrersamfund profiler	Natur og menneskeskabt arv profil	Eksisterende kulturfaciliteter og -institutioner	Turisme og fritidsprofil	Kunstnerprofil	Kunstrelateret erhvervsprofil	Kulturerhvervsprofil
Outputs	Analyse af statistisk og demografi	Analyse af trends og statistikker plus geografisk vurdering af grupperinger	Vurdering af antal, lokalisering, adgang og brugsniveau	Vurdering af antal, lokalisering, adgang og brugsniveau	Analyse af trends, deltagelsesmønstre samt vurdering af antal, lokalisering, adgang og brugsniveau. Festivaler og events.	Analyse af data om folk, der er involveret i kunstnerisk aktivitet per subsektor	Aktivitetstype, antal og størrelse af virksomheder, antal ansatte, type af marked. Koncentrationsniveau og geografisk spredning	Samme som kunstrelateret erhvervsprofil, men også analyse af grupperinger

Kvalitativ viden	Stedets ånd	Lokale kulturforestillinger	Kulturgrupperinger	Strategi revision	Behovsanalyse Produktionskæde analyse	Vurdering af potentielle strategiske partnere
Outputs	Analyse af hvad der giver et sted dets identitet og karakter. F.eks. analyse af lokale turistbrochurer, traditionel litteratur, sange, Markedsføringsmateriale om stedet	Opfange de usynlige værdier, overbevisninger og mytologier, der former ethvert kultur-aspekt. Analyse af den lokale historie, objekter, monumenter, og deres betydning. Analyse af lokalrådets aspirationer og opfattelser af området.	Analyse af særlige etniske og interessegrupper, der karakteriserer et område, men også analyse af formelle og uformelle netværk og foreninger. Deltagelsesniveauer og emner i relation til adgang.	Analyse af eksisterende politikker og strategier som har forbindelse med kultursektoren i bred forstand. Dette kan omfatte bystrategier, økonomiske strategier, kulturarvs- og kulturerhvervsstrategier, og lokalplaner. Analyse af mulige sammenhænge mellem politikker er også vigtig.	Analyse af specifikke behov i kultursektoren. Analyse af adgang og begrænsninger. Dette trin af kortlægningen involverer også en vurdering af det stede, den lokale kulturproduktionskæde befinder sig på, fra potentiale til fordeling, modtagelse og markedsføring.	Identifikation af partnere og interessegrupper, der kan inddrages i at tegne en lokal strategi.

Opgangen med at kulturkortlægge kan udføres ved at bruge en række forskellige værktøjer; f.eks. kunstneres kreative kompetencer, antropologiske, etnografiske forskningsmetoder eller metoder hentet fra moderne deltagerinddragende byplanlægning.

Hvad der er vigtigt i afdækningen af et steds ressourcer er, at processen er transparent, demokratisk og inddragende. Sidst, men afgørende, skal kortlægningen afsluttes med udvikling af en strategi – og må ikke ende op som en tom

akademisk øvelse. I modsat fald kan der skabes forventninger, som hvis de ikke følges op af handling, kan skabe modstand hos dem, der vil få mest gavn af kortlægningen.

LÆS MERE OM INTERREG IIIA PROJEKTET PÅ
www.kulturplan-oresund.dk

Opbygning af kulturstrategi

Enhver strategiudviklingsproces er kompleks og tidskrævende. Den involverer forskellige færdigheder og ekspertiser, og den tager almindeligvis et godt stykke tid fra startpunktet til implementeringen. En kulturplanlægningsstrategi er en proces, hvor der bygges både på koncensus og lederskab. Og som sådan følger den sandsynligvis forskellige mønstre, afhængig af de lokale forhold, aspirationer og ressourcer. Der er et antal stadier, strategien skal gennemgå, før den er fuldført. Her følger et forslag til de opgaver, der indgår, sammen med den tid der skal bruges for at færdiggøre hver opgave.

Trin 1: Forberedelse (2-3 måneder)

Dette involverer dannelsen af en interesseret *partnergruppe*, som vil lede formuleringen af formålet, klargøre målene, tildele midler og udvikle strategien. Ideelt set skal partnergruppen omfatte repræsentanter fra de lokale myndigheder (både valgte politikere og embedsmænd), men også repræsentanter fra de forskellige lokale organisationer, der opererer i kultur-, uddannelses-, social- og frivillighedssektorerne. Medlemmerne af partnergruppen vil være nødt til at udføre forskellige roller (som projektmagere, forskere, strategiske tænkere, koordinatore, finansielle rådgivere, kreative konsulenter, etc.) og må komme fra forskellige fagområder og forvaltninger, som beskæftiger sig med alt fra kunst og kreative virksomheder til økonomisk udvikling, planlægning, byfornyelse og lokalsamfundsudvikling.

Trin 2: Konsultation og undersøgelse (3-4 måneder)

Dette er det grundlæggende kortlægningsstadium, som må følge de teknikker, der tidligere er beskrevet.

Trin 3: Analyse (2-3 måneder)

Når kulturkortlægningen er gennemført, skal både besvarelser og resultater fra undersøgelsen analyseres. På dette trin vil nøgletemaer blive identificeret (f.eks. Kultursektorens ressourcer og særlige karakteristika samt mangler, barrierer). Særlige lokalsamfundsbehov, aspirationer og opfattelser vil også blive identificeret.

Trin 4: Skabelse (2-3 måneder)

Det er på dette trin, de strategiske dilemmaer vil komme op til overfladen. Enhver kortlægning (hvis den er grundig) vil bringe problemstillinger for dagen, der skal diskuteres i partnergruppen. Nogle af de dilemmaer der almindeligvis skal tages stilling til handler f.eks. om hvorvidt der skal fokuseres på bycentrum eller periferi, om man skal fremme flagskibsprojekter eller lokalsamfundsprogrammer eller opmuntre kulturproduktion ved hjælp af infrastrukturelle forbedringer og kuvøse-programmer i stedet for at investere i højprofilerede korttidsprojekter målrettet mod at tiltrække mange turister. Diskussionen af de temaer, der kommer frem som følge af kulturkortlægningen skal føre til formuleringen af en skitsestrategi. Skitsen skal godkendes både af de valgte politikere og medlemmerne af partnergruppen.

Trin 5: Konsultation (2-3 måneder)

Skitsestrategien skal derefter sendes rundt til konsultation både internt i administrationen og eksternt blandt lokale interessegrupper. Vigtige lokale kulturorganisationer og medier bør også involveres for at sikre, at oplægget cirkuleres bredt.

Trin 6: Færdiggørelse og igangsættelse (2 måneder)

Denne fase består i at genredigere og tilføje til skitsen, når alle besvarelser er indsamlet. Når den endelige version er blevet godkendt af de valgte politikere, og der er publiceret et resumé af strategien til offentligheden, er den klar til at blive gennemført. At have et dokument betyder dog ikke, at strategien er helt fastlåst, idet der fortløbende vil være tale om tilpasninger. Nøglen til en succesfuld strategi, er at sikre en grad af fleksibilitet, så nye prioriteter, aspirationer (eller ny lovgivning) kan introduceres. Det er desuden på dette trin, at fremtidige monitoreringsmekanismer drøftes, så strategien kan forblive på sporet. For at blive en succes skal strategien tage udgangspunkt i et samarbejde med - og regne med entusiasme fra - en bred kreds af mennesker og organisationer i byen eller regionen. Forhåbentlig er støtten til strategiprocesen allerede opnået under kulturkortlægningen, men en højprofileret igangsættelse af kulturplanlægningsforløbet vil yderligere udsende et positivt signal om forandring til dem, der måske ikke har været involveret i processen fra starten.

Principper

En kulturplanlægningsstrategi er kun så god som sin kortlægning. Dette er en proces for "at få viden om" et steds ressourcer og derefter knytte denne viden an til nye initiativer og partnerskaber, der kan skabe yderligere værdi til potentialet. Så det første princip for en kulturplanlægningsstrategi er at være baseret på behov, aspirationer og potentialer i de forskellige interessegrupper, der er tilstede i en by eller en region. Derfor er det centralt for strategien at sikre en meningsfuld lokal dialog. For derigennem at sikre en følelse af fælles ejerskab.

For at lykkes (og i sidste ende være konkurrencedygtig) skal en kulturplanlægningsstrategi også søge at udfordre eksisterende opfattelser om stedets kultur, og den skal styres af en særegen lokal vision, der fordrer

"adgang for alle".

En kulturplansstrategi skal bygge på en *holistisk synsvinkel* og den bør ikke være bundet af et særligt forvaltnings- eller udvalgsansvar. Den bør skabe forbindelser til andre eksisterende ressortområder og planer og forsøge at bygge bro mellem forskellige lokale interessegrupper. Derved undgås det at duplikere opgaver, ny energi tilføjes udformningen af strategier, og nye innovative idéer kan udforskes og gennemføres.

En kulturplan er resultatet af en proces og kræver aktiv deltagelse fra forskellige lokale aktører. Af denne grund er kulturplanlægning et langt skridt fra den bureaukratiske opgaveløsning, som nogle politikere og planlæggere indtil nu fejlagtigt har forbundet med kulturpolitik. Den næste artikel gennemgår praktiske implementeringer i forskellige kulturkontekster og geografiske lokaliteter i og uden for Europa.

Fra en præsentation af Brian Michell, Indian YMCA, London

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

Actions to make a difference...

- Recruit and train local people - increase their capacity and understanding
- Always meet communities on their own ground and their own terms
- Listen + make sure you understand people's concerns
- Use artists to work with people on developing their vision, exploring problems + solutions
- Let residents share in making decisions

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

Real Community Planning

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

Engaging communities?

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

So you get from this...

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

To this...

Creative Futures Southey Owlerton, Sheffield

Impossible to reach young people?

Well, culture can...

Kulturplanlægning - aktuelle tiltag

Den opfattelse af kulturplanlægning, som man finder i USA (siden 1970'erne) og Australien (siden midt 1980'erne), er stadig relativ ualmindelig blandt europæiske "policy-makers".

Hvor begrebet i USA kan følges tilbage til civilsamfundsprogrammerne i New Deal og en stærk tradition for kunstcentre i lokalsamfund, er det i Australien forbundet med kulturudvikling i lokalsamfund i 1980'erne og til den lokale autonomi, som uddelegeredes af federale regeringssystemer til de lokale myndigheder, som derfor kunne køre deres uafhængige kulturudviklingsprogrammer.

The Arnolfini Gallery in Bristol

Arbejdet i *Partners for Livable Communities* indebærer eksempler på, hvorledes det er gennemført i USA. Partners for Livable Communities (PLC) er et internationalt netværk af mere end 1000 organisationer, der arbejder for at forbedre lokalsamfund via økonomisk udvikling, social lighed og livskvalitet. Det sker via udgivelser, networking, lederskabstræning og teknisk bistand. PLC arbejder med at skabe realistiske strategier og kreative programmer for dets medlemmer. Siden de tidlige 1990'ere har PLC udviklet en serie af initiativer, der skal vise hvorledes aktørerne – kunst- og kulturinstitutioner og individuelle kunstnere og kunsthåndværkere – kan blive

værdifulde ressourcer og forandringsagenter til løsning af sociale og økonomiske problemer.

Anvendelse af kulturplanlægning kræver *en koncentreret bestræbelse støttet af partnerskaber*, og PLC har valgt at arbejde med småskala initiativer i geografisk afgrænsede byområder. PLC's tiltag er baseret på den antagelse, at i meget nedslidte områder er behovet for at vise umiddelbare resultater så påkrævet, at der ofte ikke er tid til at opbygge store partnerskaber, der er i stand til at operere uden for de lokale grænser. Overordnet set er størrelsen af PLC's projekter en gevinst for organisationen, som fortsætter med at vokse og at lære fra implementeringerne.

Som et resultat af en generel nedskæring af offentlige midler til kultur, kulturforskning og dens implementering er der i Europa over den sidste halve snes år i stigende grad blevet lagt vægt på den økonomiske betydning af kunst og kulturaktiviteter. De politiske overvejelser har mest drejet sig om udvikling af kulturerhverv, opbygning af moderne kommunikationsinfrastruktur samt udvikling af kulturturisme med en særlig vægt på beskæftigelses- og betalingsbalanceeffekter gennem øget cirkulation af kulturprodukter mellem landene.

Der har dog også været nogle forsøg på at udvikle mere integrerede kulturplaner. Især er Storbritannien et godt sted at gæste for at se nogle interessante politiske tiltag.

Som et af de lande, der har eksperimenteret meget gennem 1980'erne med kulturstyret revitalisering, har Storbritannien den sidste halve snes år fortsat forskningen i integrerede politikker udformet med henblik på at styrke livskvaliteten i lokalsamfund.

Især er den nuværende Labour regering optaget af at opmuntre lokale myndigheder til at udvikle *kulturstrategier* med det formål at

sikre en bedre integration af forskellige kulturservices. I juni 1999 udgav *Department for Culture, Media and Sport* pjecen "Local Cultural Strategies: Draft Guidance for Local Authorities in England", hvori alle lokale myndigheder blev opfordret til at udvikle en kulturstrategi, der skulle være færdig i år 2002.

Selvom begrebet "kultur" i denne vejledning omfatter alle de offentlige services, som lokale myndigheder traditionelt har haft ansvar for (kunst, sport, biblioteker, museer, kulturarv), anbefalede vejledningen også politikere og planlæggere at fokusere på lokalsamfundets behov, forventninger og aspirationer, og udvidede dermed betydningen af "kultur" væsentligt.

Som *Department for Culture, Media and Sport* formulerede det: "Vi mener, kultur både omfatter en inkluderingsstrategi og nødvendigheden af at tænke ud over de traditionelle grænser, forvaltninger og ydelser. Hvad der betyder noget er, at det overordnede formål om at fremme områdets kulturelle tilstand opnås. (DCMS, 2000, 2.4).

Hvis dette er tilfældet, kunne det se ud til, at tiden for kulturplanlægning er kommet, i det mindste i en politisk kontekst. Alligevel er der en række temaer, der rejser sig fra de britiske kulturstrategier, og som mest drejer sig om de forhindringer, der dukker op i forbindelse med de partnerskaber, der skabtes for at udvirke den brede DCMS dagsorden - ofte i storbyområder med en svag kulturel sammenhængskraft. I disse områder er den lokale politiske kultur tit svag og de mange partnerskabsorganisationer, der er udformet til at bygge bro mellem de lokale myndigheders forvaltninger og sektorer, mangler tid til at udvikle en fælles læring, før de forventes at levere. I mange tilfælde er kulturstrategier derfor blevet ret banale og kulturmæssigt uspecifikke.

I tillæg til dette betyder det stærke fokus på resultater og "at få tingene gjort" ofte, at kulturpraktikkerne på gulvet ignoreres eller ikke findes relevante i forhold til det overordnede formål med at bringe en lokalitet ind på den nationale (og internationale) kulturarena. Denne manglende opmærksomhed på de unikke lokale kulturressourcer og netværk bringer argumentet om legitimitet tilbage i forgrunden, sammen med et behov for mere inkluderende praksismodeller (sådanne som kulturplanlægningsguiden introducerer).

Et succesfuldt eksempel på en sådan integreret model (der refererer eksplicit til kulturplanlægning) er *Bristol Cultural Development Partnership* (BCDP).

Bristol Cultural Development Partnership blev etableret i 1993 mellem Bristol City Council, Bristol Chamber of Commerce og lokale kulturorganisationer som South West Arts med det formål at skabe et organ med ansvar for at udarbejde en langtidstrategi for kulturudvikling i byen. Siden da har BCDP udviklet en række nyskabende projekter såsom den årlige kortfilmsfestival *Brief Encounters*, skabelsen af *Watershed Media Centre*, og *Arnolfini* galleriet for nutidskunst, som har spillet en afgørende rolle i udvikling af havneområdet.

Bristol er den førende by i det sydvestlige England og et kompetencecenter inden for rumfart, uddannelse, finansiel service, medier, ny teknologi og kunst og kultur. I dag er byen en stor aktør på den europæiske arena. I centrum af alt dette har målet været at fremme livskvaliteten for alle byens borgere. Bæredygtighed er et nøgleprincip i byens transport- og erhvervssektor, og kunst og kultur bruges både til at redefinere Bristols identitet for egne indbyggere og til at tiltrække gæster.

Det årelange partnerskab mellem den offentlige og den private sektor har spillet en central rolle i denne succes på lige fod med etableringen

af BCDP. Partnerskabet fortsætter med at formidle nye projekter (fra større projekter til mindre initiativer), som er indpasset i en langtidstrategi med fokus på at sammenknytte byudvikling med økonomisk udvikling.

Eksemplet fra Bristol er helt sikkert et naturligt fremskridt i Storbritanniens bevægelse henimod implementeringen af lokale myndigheders ydelser på tværs af sektorer og forvaltninger, der er involveret i kultur og byudvikling. Der er dog en række udfordringer, som man skal have håndteret. Som Kate Oakley for nyligt udtrykte det: "Vi mangler at skabe lokalt ansvarlige, videnstunge organisationer, der har et finansielt grundlag og politiske muskler til at skabe forandring, men som også har evnen til at lære at forstå disse forandringer og knytte dem til lokale behov. (Oakley, 2003)

Ideen med at sætte kulturen i centrum af den lokale udvikling for at skabe bedre betingelser for borgerskab (citizenship) ses også i anbefalingerne fra *Scottish Culture Commission* i deres gennemgang af *Scottish Cultural Strategy*. Kommissionen (der netop har færdiggjort en 1-årig gennemgang af strategien) anbefaler, at der etableres lokale offentligt drevne kulturplanlægnings-partnerskaber som et middel til at give alle skotske borgere kulturrettigheder og kulturanerkendelse. Hvis det gennemføres, kan partnerskaberne give konkret vidnesbyrd om kulturplanlægningskapaciteten til at opnå resultater på områder så forskellige som byfornyelse og social og human kapitaludvikling. Derfor er det vigtigt, at Interreg IIIA projektet: *Kulturel identitet. Kulturkortlægning. Kulturplanlægning i Øresundsregionen* følger med i udviklingen på området i Skotland over det næste års tid.

Andre steder i Skandinavien er man også i gang med at udvikle pilotstrategier. I Sverige arbejder *Landstinget Kronoberg* med at udvikle en pilotkulturstrategi, som

involverer de seks kommuner i Smålandsregionen. Formålet med strategien er at højne den lokale kulturprofil via et mix af "kuvøse", træning og markedsføring. Strategien vil tillige omfatte en indsats for at forbedre livskvaliteten i regionen med det formål at tiltrække flere mediefirmaer og kreative mennesker til området. Et nøgleaspekt i strategien er den igangværende kortlægning af lokale ressourcer og etablering af en partnerskabsgruppe (der består af nøglepersoner fra hver kommune - fra det politiske liv, kulturinstitutioner, offentlige forvaltninger, frivillige organisationer etc.) Partnerskabsgruppen skal identificere et sæt af målrettede handlingsplaner, der skal iværksættes, når kortlægningen er gennemført. Desuden skal gruppen formulere en ny vision for regionen gældende for de næste 10 år.

I den svenske kontekst repræsenterer denne "regionale" tilgang til kulturudvikling en spændende ny indfaldsvinkel, og en model der kan anvendes også på byniveau. I Malmø er man f. eks. allerede i gang med dele af en kulturplanlægning. Efter at have kortlagt den kulturelle mangfoldighed i byen er Malmø kommunes udviklingsforvaltning ved at søsætte en række udviklingsprogrammer for kreativitet og iværksætterier, bla. flere kunstevents samt en design festival. Det overordnede formål med disse initiativer er at bruge kulturen som katalysator til at skabe bedre muligheder for unge, der vælger at bosætte sig i byen.

References

As well as reports and strategy documents published by cities currently developing cultural plans, the following publications can provide useful background information on Cultural Planning. The references also include authors cited in this Guide.

Bianchini, F. and Parkinson, M. (Eds), *Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience*. Manchester: Manchester University Press, 1993.

Bianchini, F and Ghilardi, L. (1997) *Culture and Neighbourhoods. A Comparative Report*. Strasbourg, Council of Europe.

Department for Culture, Media and Sport. "Local Cultural Strategies: Draft Guidance for Local Authorities in England". London: DCMS, 1999.

Department for Culture, Media and Sport "Guidance for Local Authorities in England on Local Cultural Strategies". London: DCMS, 2000.

Ghilardi, L. 'Cultural Planning and Cultural Diversity' in Bennett, T. (ed) *Differing Diversities: Cultural Policy and Cultural Diversity*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001.

Grogan, D. and Mercer, C. with David Engwicht, *The Cultural Planning Handbook: An Essential Australian Guide*. St Leonards, Australia: Allen & Unwin, 1995.

Harvey, D. *The Urban Experience*. Oxford: Oxford UP, 1989.

Landry, C. *The Creative City: A toolkit for urban innovators*. London: Earthscan, 2000.

Maffesoli, M. *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*. London: Sage, 1996.

Mercer, C. *Towards Cultural Citizenship: Tools for Cultural Policy and Development*. Stockholm: The Bank of Sweden Tercentenary Foundation & Gidlunds Förlag, 2002.

Oakley, K. 'Developing Policy as a Shared Narrative' in Bentley, T. and Wilsdon, J. (eds) *The Adaptive State: Strategies for personalising the public realm*. London: Demos, 2003

Partners for Livable Communities. *Culture builds communities*. Washington DC: Partners for Livable Communities, 1995.

Partners for Livable Communities. *Institutions as Fulcrums for Change*. Washington DC: Partners for Livable Communities, 1996.

Partners for Livable Communities. *The Livable City: Revitalizing Urban Communities*. Washington DC: Partners for Livable Communities, 2000.

KULTUR PIXI

Informationsblad om kulturplanlægning i praksis.

KULTUR PIXI er en serie med korte introduktioner til arbejdet med kulturplanlægning. Hensigten er at præsentere centrale begreber og forestillinger om implementeringen af nye kulturbaserede praksisser i samfundet, organisationer og erhverv.

KULTUR PIXI er udviklet og udarbejdes af Horisont-amba i samarbejde med Frederiksborg amt og Interreg III projektet: *Kulturel Identitet, Kulturkortlægning og planlægning i Øresundsregionen*:

Projektleder: Henrik Sparre-Ulrich
www.kulturplan-oresund.dk

NR. 2 - maj 2006
Kortlægning af kreative aktører

Udgives af
Horisont-amba
Østergade 29
DK-4700 Næstved

Tlf. +45 5570 2970
Fax +45 5570 2979
Email: post@horisont-amba.dk
www.horisont-amba.dk

ISSN 1901-581X

Redaktion af dette nummer
og oversættelse:
Henrik Haubro
Henrik Sparre-Ulrich
Ulrik Okkels Iversen